

LUND UNIVERSITY

Kommentar till Högsta domstolens avgörande den 18 december 2018 i mål B 5050-17 (NJA 2018 s. 1051)

Wahlberg, Lena

Published in:
Nordisk socialrättslig tidskrift

2019

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Wahlberg, L. (2019). Kommentar till Högsta domstolens avgörande den 18 december 2018 i mål B 5050-17 (NJA 2018 s. 1051). *Nordisk socialrättslig tidskrift*, (21-22), 143-152.

Total number of authors:
1

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Nordisk Socialrättslig Tidskrift

Särtryck ur Nordisk socialrättslig tidskrift nr
21–22.2019

Kommentar till Högsta
domstolens avgörande den 18
december 2018 i mål B
5050-17 (NJA 2018 s. 1051)

Av Lena Wahlberg

Kommentar till Högsta domstolens avgörande den 18 december 2018 i mål B 5050-17 (NJA 2018 s. 1051)*

LENA WAHLBERG, *docent och universitetslektor i allmän rättslära*,
Lunds universitet

1. Bakgrund

En beredskapssköterska vid ett vård- och omsorgsboende höll under ett par timmar en brukare instängd på dennes bostadsrum genom att blockera dörren till rummet med en fåtölj. Brukaren, som vid tillfället var utåtagerande, uttryckte tydligt att hen ville bli utsläppt. Sköterskan dömdes i tingsrätten för olaga frihetsberövande enligt brottsbalken (1962:700), BrB, 4 kap. 2 §. Hovrätten fastställde tingsrättens dom. Målet överklagades till Högsta domstolen, som friade sköterskan. Högsta domstolen konstaterade att det inte finns några särskilda regler om frihetsberövande vid vård- och omsorgsboenden och att sköterskans agerande gått utöver vad som är tillåtet enligt allmänna regler om nödvärn och nöd, och enligt oskrivna regler om social adekvans. Enligt Högsta domstolen var det dock inte visat att sköterskan agerat med erforderligt uppsåt. Vis-

* Artikeln har skrivits inom ramen för forskningsprogrammet *Vetenskap och beprövad erfarenhet – VBE* (www.vbe.lu.se), som finansieras av Riksbankens Jubileumsfond M14-0138:1. Jag vill tacka forskningsprogrammets medlemmar samt Christian Dahlman, Linda Gröning, Gustaf Wahlberg och Christoffer Wong för värdefulla synpunkter.

serligen hade sköterskan haft uppsåt till frihetsberövandet som sådant, men Högsta domstolen underströk att brottet olaga frihetsberövande anses förutsätta uppsåt inte bara i förhållande till de faktiska omständigheterna, utan också i förhållande till den rättsliga klassificeringen av frihetsberövandet som olaga, och sköterskan tycktes själv ha utgått från att frihetsberövandet föll inom ramen för hens befogenhet. Högsta domstolen slog fast att det saknar betydelse huruvida en gärningspersons villfarelse avser skrivna undantagsregler eller ”en uppfattning om vad som med stöd av läran om social adekvans ligger inom det tillåtnas ramar i en viss roll eller en viss verksamhet”. Eftersom olaga frihetsberövande är ett uppsåtsbrott, ansågs det inte heller spela någon roll för bedömningen om sköterskan *borde* ha insett att gärningen inte var tillåten.

2. Utgångspunkter för min kommentar

Högsta domstolens konstaterande att sköterskan saknade erforderligt uppsåt kan läsas som ett uttryck för den vedertagna uppfattningen att ansvar för olaga frihetsberövande förutsätter subjektiv täckning av frihetsberövandets olaglighet.¹ I detta avseende avviker brottet olaga frihetsberövande från huvudregeln, enligt vilken ett misstag om innehållet i gällande rätt hanteras som straffrättsvillfarelse och befriar från ansvar endast om det varit uppenbart ursäktligt.² I den straffrättsliga litteraturen har det gjorts försök att precisera under vilka förutsättningar villfarelse om ett agerandes olaglighet är att anse som uppsåtsrelevant, och under vilka förutsättningar sådan villfarelse i stället ska behandlas som straffrättsvillfarelse. De distinktioner som i litteraturen tidigare gjorts mellan ”faktisk villfarelse”, ”egentlig rättsvillfarelse” och ”oegentlig rättsvillfarelse” har emellertid inte kunnat erbjuda någon tydlig och konsekvent vägledning i konkreta fall, och distinktionerna har dessutom

1 Se t.ex. Borgeke, M., Straffrättslig villfarelse – en mystisk del av straffrätten?, i Borgeke, M. (Red.) Blandade uppsatser: en vänbok till Lars-Göran Engström, Jure 2009, s. 31–52, s. 39; Asp, P., Ulväng, M. och Jareborg, N., Kriminalrättens grunder, Iustus 2013, s. 356, och Martinsson, D., Om straffrättsvillfarelse, Wolters Kluwer 2016, s. 366.

2 BrB 24 kap. 9 §.

kritiserats för att vara ontologiskt problematiska.³ Idag anses gränsdragningen mellan uppsåtsrelevant villfarelse och straffrättsvillfarelse vara en fråga för rättspolitiska överväganden snarare än för begreppsanalys – en fråga som i avsaknad av lagstiftning får lösas av domstolarna från fall till fall, med beaktande av de skäl som gör sig gällande i olika situationer.⁴

Gränsen mellan uppsåtsrelevant villfarelse och straffrättsvillfarelse är alltså inte helt bestämd i svensk rätt. Kravet på att ett frihetsberövandes olaglighet måste täckas av gärningspersonens uppsåt formuleras dock ofta i absoluta termer av typen ”vid olaga frihetsberövande krävs uppsåt rörande att frihetsberövandet inte är tillåtet”.⁵ Högsta domstolen uttrycker sig på liknande sätt i samband med att brottet olaga frihetsberövande beskrivs i avgörandet:

Vad gäller den omständigheten att frihetsberövandet inte är tillåtet anses emellertid gälla att inte bara frånvaron av uppsåt i förhållande till de faktiska omständigheterna (t.ex. att en polis felaktigt tror att en viss person har krossat ett skyltfönster), utan också frånvaro av uppsåt i förhållande till den rättsliga kvalificeringen (t.ex. att en polis uppfattar situationen rätt, men felaktigt tror att den ger rätt att frihetsberöva någon) ska räknas som uppsåtsbrist.⁶

I egenskap av forskare i allmän rättslära och medicinsk rätt kommer jag att närma mig Högsta domstolens avgörande på ett sätt som för en straffrättsjurist kanske kan framstå som oortodoxt. Uttalandena i avgörandet tyder visserligen på att Högsta domstolen tillämpat principen att brottet olaga frihetsberövande *alltid* förutsätter subjektiv täckning av agerandets rättsstridighet och att villfarelse om den rättsliga kvalificeringen därför utesluter ansvar. För egen del, och av skäl som jag kommer att utveckla

3 Jareborg, N., Allmän kriminalrätt, Iustus 2001, s. 355; Borgeke a.a. s. 49. Jfr Wahlberg, L., The metaphysician as legal expert, i Hansson Wahlberg, T. och Stenwall, R. (Red.) Maurinian truths: Essays in honour of Anna-Sofia Maurin on her 50th birthday, Mediatryck 2019, s. 73-81.

4 Borgeke a.a., s. 52; Asp m.fl. a.a., s. 355; Martinsson a.a., s. 403. Om behovet av att klargöra vilka dessa skäl närmare bestämt är och deras inbördes ordning, se Gröning, L., (Recension) Dennis Martinsson, Om straffrättsvillfarelse (ak. avh.), Wolters Kluwer 2016, 449 s., Juridisk tidskrift, 2 2016-17, 504-512, s. 511.

5 Formuleringen är hämtad ur Asp m.fl. a.a., s. 356.

6 HD:s avgörande, s. 9.

i nästa avsnitt, har jag emellertid svårt att se vad som motiverar denna princip. I min kommentar kommer jag därför att undersöka möjligheterna och implikationerna av att förstå Högsta domstolens avgörande som ett uttryck för en annan vedertagen princip på rättsvillfarelsernas område, nämligen principen om att villfarelse om innebörden av en *laga befogenhet* kan befria från ansvar. I stället för att läsa Högsta domstolens avgörande som en direkt tillämpning av ett absolut krav på subjektiv täckning av ett frihetsberövandes olaglighet, kommer jag att läsa avgörandet som en generalisering av principen om laga befogenhet till att omfatta också villfarelser om innebörden av befogenheter som följer av läran om social adekvans.

I nästa avsnitt kommer jag att förklara varför den senare principen enligt min mening är att föredra, och argumentera för att den dessutom kan förklara utgången i Högsta domstolens avgörande i detta fall. I de två därpå följande avsnitten kommer jag att undersöka vilka implikationer avgörandet läst på detta sätt skulle kunna ha i andra liknande situationer. Diskussionen kommer i dessa delar att fokusera på hälso- och sjukvården. Liksom vad gäller socialtjänsten är gränserna mellan vad personalen är fri, skyldig och förbjuden att göra inom hälso- och sjukvården inte helt klara, och jag har i en tidigare artikel i denna tidskrift argumenterat för att det finns skäl att se över gränserna för straffansvaret på detta område.⁷

3. När är ett krav på subjektiv täckning av olagligheten motiverat?

Till bestämmelserna som kan göra ett frihetsberövande tillåtet, och som ofta nämns när kravet på subjektiv täckning av ett frihetsberövandes olaglighet diskuteras, hör reglerna om polisens rätt att använda våld enligt polislagen (1984:387) 10 §, reglerna om våldsanvändning vid rymning från kriminalvårdsanstalt m.m. i BrB 24 kap. 2–3 §§ och bestämmelserna om häktning och anhållande i rättegångsbalken (1942:740), RB, 24 kap.⁸ Gemensamt för dessa bestämmelser är att de är uttryckta i lagtext och

7 Wahlberg, L., Skäligt straffansvar för misstag inom medicinsk vård och behandling, NST 19–20 2019, s. 115–135.

8 Se t.ex. SOU 1953:14, s. 155; Borgeke a.a., s. 38, Martinsson a.a., s. 362 och HD:s avgörande s. 9.

att deras tillämpningsområde är avgränsat till en bestämd roll och/eller situationstyp. Nödbestämmelsen i BrB 24 kap. 4 § och läran om social adekvans är förhållandevis ospecificerade i jämförelse, och den senare är dessutom oskriven. Även om det nog kan vara behäftat med vissa teoretiska problem att knyta en rättsvillfarelse till en specifik rättfärdigandegrund – det framgår till exempel inte av Högsta domstolens dom om gärningspersonen ska kunna ange vilken rättsregel hen missförstått – torde villfarelser om innebörden av nödbestämmelsen eller läran om social adekvans kunna föreligga i betydligt fler situationer än de inledningsvis nämnda mer specifika bestämmelserna.

Skälen för att kräva subjektiv täckning av ett frihetsberövandes olaglighet varierar med hur situationen ser ut och vilken rättfärdigandegrund det handlar om. Det är en vedertagen uppfattning att villfarelser om innebörden av en laga befogenhet kan befria från ansvar. Som skäl för detta har anförts att de som har en sådan befogenhet ofta samtidigt har en skyldighet att agera och ”inte bör hållas straffrättsligt ansvariga varje gång de gör en felbedömning”, samt att befogenheten kommer till uttryck i lagtext.⁹ Eftersom kategorierna *villfarelse om innebörden av en laga befogenhet* och *villfarelse om ett frihetsberövandes olaglighet* i stor utsträckning är överlappande kommer skälen att befria från ansvar vid villfarelse om laga befogenhet många gånger att göra sig gällande också vid villfarelse om ett frihetsberövandes olaglighet. Men detta gäller förstås bara villfarelser som avser innebörden av en laga befogenhet. Skälen för ett krav på subjektiv täckning av ett frihetsberövandes olaglighet också i andra fall förklaras ibland med hänvisning till att BrB 4 kap. 2 § tolkas så att ”olaga” utgör en objektiv brottsförutsättning och därmed ska täckas av gärningspersonens uppsåt.¹⁰ Andra skäl för kravet som nämnts i litteraturen (och som i sin tur kan motivera den nu nämnda tolkningen) är uttalanden i förarbetena om att ett frihetsberövande kan vara lagenligt och att lagstiftarens val att utelämna ordet ”olaga” från brottsbeskrivningen motiverats av språklig hänsyn.¹¹ I kommittéförslaget, som också citeras i Högsta domstolens avgörande, sägs dessutom att ”[o]m gär-

9 Asp m.fl. a.a., s. 346; Martinsson a.a., s. 353 f. Jfr Boucht, J., Polisiär våldsanvändning: en straff och offentligrättslig undersökning, Iustus 2017, s. 285 ff.

10 Borgeke a.a., s. 38.

11 Prop. 1962:10 del B, s. 102. Se också Martinsson a.a., s. 365.

ningsmannens uppsåt icke omfattat den omständigheten att frihetsberövandet var olagligt – gärningen har t.ex. sin grund i ett misstag i fråga om författningsbestämmelsernas innehåll – bör ansvar jämligt förevarande paragraf vara uteslutet.” Också de nu nämnda förarbetsuttalanden sker emellertid med hänvisning till explicita författningsbestämmelser om exempelvis häktning och anhållande och vars tillämpningsområde är avgränsat till en bestämd roll och/eller situationstyp. Skälen för att kräva subjektiv täckning av olagligheten i dessa situationer torde därför sammanfalla med de ovan nämnda skälen för att kräva subjektiv täckning av olagligheten vid villfarelse om innebörden av laga befogenhet. Jag har mot denna bakgrund svårt att se att dessa uttalanden motiverar ett krav på subjektiv täckning vid *alla* frihetsberövanden, även när situationen och/eller rättfärdigandegrunden är sådan att dessa skäl inte längre gör sig gällande. Dessutom, om den nyss nämnda tolkningen av BrB 4 kap. 2 § (som f.ö. inte är helt vedertagen)¹² i sig anses medföra ett absolut krav på subjektiv täckning talar väl frånvaron av andra skäl för ett sådant krav snarare *mot* denna tolkning?

Som vi sett uttrycker Högsta domstolen kravet på subjektiv täckning av ett frihetsberövandes olaglighet i absoluta termer.¹³ Utgången i det aktuella fallet förutsätter emellertid inte i sig att kravet på subjektiv täckning måste gälla alla frihetsberövanden. Domstolens uttalande att ”[det saknar] betydelse om den felaktiga tron att gärningen är tillåten bygger på en uppfattning om innebörden i skrivna regler eller om den bygger på en uppfattning om vad som med stöd av läran om social adekvans ligger inom det tillåtnas ramar *i en viss roll eller en viss verksamhet*” (min kursivering) är tvärtom förenligt med en begränsning av kravet på subjektiv täckning till vissa specifika situationer. Även om uttalandena i övrigt tyder på att Högsta domstolen ansett sig tillämpa principen om att *olaga frihetsberövande* alltid förutsätter subjektiv täckning av olagligheten, krävs det inte särskilt mycket kreativitet för att i stället läsa avgörandet som en generalisering av principen om att villfarelse om *laga befogenhet* kan befria från ansvar, så att denna princip gäller också befogenheter som i en viss roll eller verksamhet följer av läran om social adekvans. Som

12 Jfr Asp a.a. s. 356 not 383 och HD:s avgörande s. 9.

13 Se citat vid not 6 ovan.

redan framgått kommer denna senare läsning att ligga till grund för min fortsatta kommentar.

4. Är kravet på subjektiv täckning av olagligheten motiverat i det aktuella fallet?

Med den nu valda läsningen av Högsta domstolens avgörande uppkommer förstås frågan om det finns skäl att generalisera principen om att villfarelse om innebörden av laga befogenhet kan befria från ansvar till att gälla också befogenheter/skyldigheter som har sin grund i läran om social adekvans. Enligt min mening är skälen för att låta villfarelse befria från ansvar lika starka – kanske rentav ännu starkare – i dessa fall som när befogenheten/skyldigheten följer av en specifik lagregel. Som Högsta domstolen påpekar har utredningar tidigare föreslagit att befogenheten att frihetsberöva vid vård- och omsorgsboenden ska komma till tydligt uttryck i lagtext.¹⁴ Att förslagen än så länge inte lett till lagstiftning är snarare ett uttryck för att en tydlig reglering innebär en mycket svår balansgång mellan hänsyn till vårdbehov, icke-diskriminering, integritet och liknande hänsyn än att den inte behövs.¹⁵ Den som i sin roll eller verksamhet har en befogenhet att frihetsberöva med stöd av läran om social adekvans bör enligt min mening åtnjuta minst samma skydd mot misstag om befogenhetens omfattning som den vars befogenhet kommer till uttryck i skrivna undantagsregler. Att omvänt låta lagstiftarens passivitet på detta område drabba personalen på vård- och omsorgsboenden dubbelt – dels genom att göra utrymmet för frihetsberövande mer svårbedömt, dels genom att behandla misstag om utrymmets gränser med större stränghet än om de varit lagreglerade – vore enligt min mening olyckligt.

Däremot är Högsta domstolens konstaterande att det inte spelar någon roll för bedömningen om sköterskan borde ha insett att gärningen inte var tillåten enligt min uppfattning mer tveksamt. Konstaterandet är en konsekvens av att olaga frihetsberövande är ett uppsåtsbrott men

¹⁴ HD:s avgörande s. 5.

¹⁵ Se Lagrådets yttrande över lagrådsremissen ”God vård och omsorg om personer med demenssjukdom samt regler för skydd och rättssäkerhet”, utdrag ur protokoll vid Lagrådets sammanträde 2012-12-18, s. 7.

stänger dörren till möjligheten att hålla gärningspersonen ansvarig om villfarelsen exempelvis är ett resultat av grov oaktsamhet från dennes sida, trots att ansvarsfrihet i ett sådant fall för många nog skulle uppfattas som närmast stötande. Jag har för egen del svårt att förstå varför det faktum att olaga frihetsberövande är ett uppsåtsbrott gör att det måste krävas uppsåt också i förhållande till olagligheten. Om vi väl accepterar att kravet på subjektiv täckning av den rättsliga klassificeringen är en fråga för rättspolitiska överväganden som inte kan bestämmas genom begreppsanalys, borde det väl vara möjligt att också vid uppsåtsbrott ställa ett lägre krav på subjektiv täckning i förhållande till den rättsliga klassificeringen när detta är motiverat? Även om så inte skulle anses möjligt öppnar i vart fall en läsning av Högsta domstolens avgörande som en generalisering av principen om att villfarelse om laga befogenhet kan befria från ansvar för en mer nyanserad bedömning. Detta då det enligt denna princip också vid uppsåtligt brott anses krävas att gärningspersonen kan ange goda skäl för varför hen trodde sig ha en viss befogenhet.¹⁶

5. Krav på subjektiv täckning i andra fall inom hälso- och sjukvården?

Vilken betydelse får Högsta domstolens avgörande i andra fall? Inom både hälso- och sjukvården och socialtjänsten anses finnas ett behov av att ibland använda tvång, eller i vart fall vidta åtgärder utan samtycke, när enskilda saknar beslutsförmåga. Frågan om vilken rättslig möjlighet det finns att göra detta är emellertid långt ifrån trivial.¹⁷ Enligt regeringsformen (1974:152), RF, är var och en skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp från det allmänna utan lagstöd,¹⁸ och patientlagen (2014:821) 4 kap. 2 § förtydligar att hälso- och sjukvård inte får ges utan patientens samtycke om inte annat följer av lag.¹⁹ I patientmaktsutredningen, som

¹⁶ Asp m.fl. a.a., s. 347; Martinsson, a.a., s. 353.

¹⁷ Rynning, E., Samtycke till medicinsk vård och behandling: en rättsvetenskaplig studie, Iustus 1994; Litins'ka, Y., Assessing capacity to decide on medical treatment: on human rights and the use of medical knowledge in the laws of England, Russia and Sweden, Uppsala universitet 2017. Angående CRPD, jfr Nilsson, A., "Minding equality: compulsory mental health interventions and the CRPD, Media-Tryck 2017.

¹⁸ RF 2 kap. 6 och 20 §§.

¹⁹ Patientlagen 4 kap. 2 §.

låg till grund för patientlagen, föreslogs att lagen skulle göra undantag från kravet på samtycke för vård av patienter som inte endast tillfälligt saknar förmåga att samtycka till hälso- och sjukvård.²⁰ Regeringen konstaterade emellertid att frågan var komplicerad och valde att avvakta.²¹ Den rättsliga situationen vad gäller tvång inom hälso- och sjukvården liknar därmed situationen för frihetsberövanden vid vård- och omsorgsboenden inom socialtjänsten. Givet att det befintliga regelverket – inklusive den oskrivna läran om social adekvans – ändå ger vårdpersonalen viss befogenhet att bereda vård utan samtycke torde Högsta domstolens avgörande (oavsett läsning) innebära att vårdpersonalens felaktiga tro att en viss vårdåtgärd får utföras utan patientens samtycke kan befria från ansvar också i dessa fall.

Om Högsta domstolens avgörande läses som en generalisering av principen om att villfarelse om innebörden av laga befogenhet kan befria från ansvar också när befogenheten följer av oskrivna regler är det relevant att diskutera avgörandets betydelse för andra vårdåtgärder än behandlingar utan samtycke och frihetsberövanden. För en läkare är det tillåtet att göra ingrepp som i andra sammanhang skulle klassas som misshandel. Ansvarsfriheten förklaras ofta även här med hänvisning till den oskrivna läran om social adekvans, vilken i detta sammanhang anses förutsätta bland annat att ingreppet varit förenligt med vetenskap och beprövad erfarenhet.²² En läkare som agerat i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet hålls inte ansvarig för patientens död, även om patienten skulle avlida till följd av ingreppet. Om ingreppet däremot sker i strid med vetenskap och beprövad erfarenhet och detta leder till att patienten avlider, kan läkaren komma att dömas för vållande till annans död. Högsta domstolens avgörande skulle möjligen kunna anföras som argument för att en läkare som felaktigt tror att hens agerande är att anse som förenligt med vetenskap och beprövad erfarenhet ska gå fri från ansvar, förutsatt att villfarelsen om kravets innebörd inte i sig är oaktsam. En läkare har, liksom annan vårdpersonal, många gånger en skyldighet att agera och med tanke på den otydliga gränsen mellan det påbjudna och det otillåtna, liksom på svårigheten att i vissa fall avgöra

²⁰ SOU 2013:2, s. 24 och s. 179 ff.

²¹ Prop. 2013/14:106, s. 59 ff.

²² Asp a.a., s. 258 ff.

om ett agerande är i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet kan det enligt min mening mycket väl vara skäligt att befria från ansvar också i dessa situationer.

6. Avslutande kommentar

Som framgår ovan är det enligt min uppfattning rimligt att, som Högsta domstolen, låta villfarelse om lagligheten av vissa åtgärder inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården befria från ansvar. Det faktum att personalens befogenheter och skyldigheter många gånger följer av oskrivna regler gör det särskilt angeläget med ett sådant skydd, och bör i vart fall inte sätta den som är verksam inom dessa områden i en sämre situation än om befogenheten varit reglerad i lag. Samtidigt riskerar den helt avgörande betydelse som i domen tillmäts gärningspersonens felaktiga uppfattning om vad som är tillåtet att föra för långt. Som redan nämnts framstår det till exempel som närmast stötande om en grovt oaktsam villfarelse om en tvångsåtgärds eller ett frihetsberövandes olaglighet skulle befria från ansvar. Avslutningsvis bör också uppmärksammas den uppenbara risken att Högsta domstolens avgörande i sig kan ge anställda vid vård- och omsorgsboenden den felaktiga uppfattningen att sköterskans agerande i det aktuella fallet var tillåtet. Detta skulle i sin tur kunna få till följd att användning av otillåtet tvång vid vård och omsorgsboenden ökar, men att gärningspersonernas felaktiga uppfattning gör att de inte kan hållas straffrättsligt ansvariga för detta. Det är därför förstås ytterst angeläget att innebörden av domen kommuniceras till verksamheten på ett tydligt sätt.